

СИЛАБУС

курсу для аспірантів з дисципліни «Новітні методи сучасних літературознавчих досліджень»

(спеціальність «035 Філологія»)

Викладач – проф. Н.О.Висоцька
(кафедра теорії та історії світової літератури)

Навчальний рік 2024 – 2025

Семестр I

Кількість кредитів ЄКТС 3

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація – Доктор філософії

Освітньо-професійна програма: Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство

Освітній рівень рівень вищої освіти «доктор філософії»

Статус дисципліни вибіркова

Загальна характеристика курсу

Мета та завдання навчальної дисципліни : ознайомлення аспірантів з новітніми вітчизняними та зарубіжними методиками літературознавчих досліджень

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

дати поняття про базову термінологію та категорії аналізу літературного твору; висвітлити закономірності у чергуванні різноспрямованих підходів до літературного твору у діахронічній перспективі; ознайомити слухачів курсу з новітніми теоретичними підходами у галузі літературознавства.

Загальний обсяг курсу: 3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:
лекції – 20 год.

семінарські заняття – 10 год.

самостійна робота студентів – 56 год.

Курс передбачає написання МКР та самостійної роботи.

Семестрова форма контролю – *залік*

Орієнтовна тематика лекційних та семінарських занять.

Лекції:

Тема 1. (2) «Теорія до теорії» і ранні теорії (культурно-історичний, біографічний, порівняльно-історичний, методи в літературознавчих дослідженнях). Класифікація методологічних підходів (за Дж.Калленом та П.Баррі). Ліберальний гуманізм. «Ретельне читання» як основний інструмент «нової критики»..

Ключові поняття: культурно-історичний метод, порівняльно-історичний метод, біографічний метод, текстоцентричні та світоцентричні підходи, «нова критика».

Текст для читання: Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія. К., 2008. С.25-30, 43-47.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Barry_Peter/Vstup_do_teorii_literaturoznavstvo_i_kulturolohiia.pdf?

Тема 2. (2) Методологія структурно-семіотичного аналізу тексту. Поняття структуралізму. З лінгвістики до літературознавства (Ф. де Сосюр). Структуралістський підхід до всього поля культури (Р.Барт) та до літературного тексту. Структурно-семіотичні студії.

Ключові поняття: структуралізм, семіотика, бінарні опозиції, схема.

Текст для читання: Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія. К., 2008. С.51-74.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Barry_Peter/Vstup_do_teorii_literaturoznavstvo_i_kulturolohiia.pdf?

Тема 3. (2).«Новий історизм»: повернення до контексту/історії. Соціокультурні чинники розчарування у текстоцентричних підходах. Основні положення «нового історизму»: розгляд конкретної історичної доби як безперервного континууму, стирання граней між «високими» та «низовими» формами культури, долучення не-художніх артефактів до інтерпретації творів мистецтва, напруга між «автором» та «культурними потоками» доби. Застосування методології для досліджень культури доби Відродження (Ст.Грінблатт, К.Галлагер, Л.Монтроуз). С.Пригодій як піонер застосування методу «нового історизму» в українській науці про літературу.

Ключові поняття: «новий історизм», культурно-історична формація, соціальна енергія, високі та низові форми культури.

Текст для читання: Висоцька Н.О. «Новий історизм» як напрям у сучасному літературознавстві (матеріали до курсу).

Тема 4 (2). Інтермедіальність як взаємозв'язки між різними видами мистецтва та методології їхнього дослідження. Історія стосунків між мистецтвами у діахронії. О.Ханзен-Льове як автор терміну. Типи та

класифікації інтермедіальності (Ю.Мюллер, Ф.Пех, Й.Шрьотер, Н.Тішуніна, І.Борисова, Д.Наливайко та ін.). Література й образотворчі мистецтва. Поняття екфразису та гіпотипозису. Музичні виміри інтермедіальності (С.Маценка). Література і кінематограф. (В.Фесенко).

Ключові поняття: інтермедіальність, типи інтермедіальності, екфразис, гіпотипозис, партитура прози, монтаж, зміна планів.

Текст для читання: Узлова О.В. Інтермедіальність як явище мистецтва і методологія аналізу (текст лекції).

Тема 5.(4) Імагологія як відповідь сучасної компаративістики на глобалізацію, мультикультуралізм та плюралізм. Д.-А.Пажо, Й.Леерсен, Х.Дизеринк, Д.Наливайко, М.Беллер як теоретики імагології. Текст як єдине поле розгортання імагологічних досліджень. Поняття гетерообразу та автообразу, політичні, економічні, соціокультурні чинники їхнього формування. Концепт стереотипу. Поняття сконструйованості національної ідентичності

Ключові поняття: імагологія, автообраз, гетерообраз, стереотип.

Текст для читання: Leersen Joep. “Imagology: history and method” in *Imagology: The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey* / Ed. by M.Beller & J. Leersen, – Amsterdam – N.Y.: Rodopi, 2007, pp.17-32.

<https://www.google.com.ua/books/edition/Imagology/5Qh-HUwbtpwC?hl=en&gbpv=1&pg=PA3&printsec=frontcover>

Тема 6. (2) Геокритичні підходи в сучасній гуманітаристиці. Просторовий поворот. Вплив ідей М.Фуко та інших французьких теоретиків на формування геокритики. Концепції Б.Вестфаля, Р.Теллі, Ф. Моретті. Трактатування простору науковцями структурно-семіотичної школи. Поняття «міського тексту» (Ю.Лотман, В.Топоров).

Ключові поняття: геокритика, геопоетика, конструювання простору, літературне картографування, міський текст.

Текст для читання: Доріс-Бахман-Медік. Культурні повороти: нові орієнтири в науках про культуру // Просторовий зсув у гуманітаристиці ХХ – початку ХХІ століть. Хрестоматія. К., КНЛУ, 2021. С.126-140.

Тема 7. (2) Постгуманізм в сучасних літературознавчих студіях.

Концепції постгуманізму (Ст. Ніколз, К.Гейлз, Н.Бедмінтон, Д.Геревей, К.Вулф та ін.). Руйнування непроникних кордонів в режимах – “людина-машина” і “людина-тварина”. Роботи та кіборги. Досягнення та виклики у галузі штучного інтелекту.

Ключові поняття: постгуманізм, природокультура, робот, кіборг, штучний інтелект.

Текст для читання: Висоцька Н.О. Природокультура Донни Геревей: утопія міжвидової гармонії // Сучасні літературознавчі студії. Вип.10.

Постгуманізм та віртуальність: літературні виміри. – К.: КНЛУ, 2013. С.95-108.

Тема 8. (2) Електронна література як виклик для гуманітаріїв.

Статус літератури в електронному середовищі. Поетика: між паперовою та електронною текстуальністю. Класифікація типів електронної літератури. Використання нових технологій для викладання літератури.

Ключові поняття: електронна література, цифрове середовище, «влада над текстом», діджиталізація, ергодична література

Текст для читання: Висоцька Н.О. Електронна текстуальність як виклик: віл «Галактики Гутенберга» до Галактики Інтернету? (матеріали до курсу)

Тема 9. (2) Екокритика як відповідь на екологічні виклики сучасності.

Опозиція «природа/культура» та її розхитування. Поняття про екофемінізм. Природне та соціальне. Праці Дж.Бейта, Л.Бьюелла та ін.

Ключові поняття: екологія, екокритика, природа і цивілізація, екофемінізм.

Текст для читання: Екокритика // Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. К: Смолоскип, 2008. С.292-320.

Семінари:

Семінар 1. Практичне застосування принципів «нового історизму» для аналізу текстів.

Семінар 2. Інтермедіальні аспекти сучасної літератури.

Семінар 3. Імагологічні виміри сучасної літератури.

Семінар 4. Аналіз художнього тексту з постгуманістичних позицій.

Семінар 5. Підведення підсумків курсу. МКР.

Рекомендовані джерела (у тому числі Інтернет ресурси):

Основна (базова) література:

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія. К., 2008.
2. Літературна компаративістика. Вип. 4. Імагологічний аспект сучасної компаративістики: стратегії та парадигми. Ч. I. – К.: СтилоС, 2011. – 294 с.
3. Просторовий зсув у гуманітаристиці ХХ – початку ХХІ століть. Хрестоматія. К., КНЛУ, 2021.

4. Imagology: The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey / Ed. by M. Beller & J. Leersen. – Amsterdam – N.Y.: Rodopi, 2007. – 476 p.

5. Trauma. Explorations in memory. Ed., with intro by Cathy Caruth. Baltimore and L.: The Johns Hopkins UP, 1995.

Додаткова література:

1. 2. Бовсунівська Т. (ред.). Екфразис. Вербальні образи мистецтва. К., 2013.
2. Літературна компаративістика. Вип. 4. Імагологічний аспект сучасної компаративістики : стратегії і парадигми. Частина II. К., 2011.
3. Маценка С. Метамистецтво. Словник досвіду термінотворення на межі літератури й музики. Львів, 2017.
4. Пригодій С. Літературознавчий неісторизм: теорія і практика // Біблія і культурі, 2004, № 6.
5. Gallagher C., Greenblatt S. Introduction // Practicing New Historicism. Ed. C. Gallagher and S. Greenblatt. Chicago, 2000
6. Hayles K. How we became Posthuman: Virtual bodies in cybernetics, literature, and informatics. – Chicago: Univ. of Chicago Press, 1999. – 167 p..
7. Nichols S. Post-Humanist Movement. http://dpva.org/wiki/index.php/1988_-_The_Post-Human_Movement_Manifesto_-_Steve_Nichols
8. The New Historicism / Ed. by H. A/ Veenser – N.Y.: Routledge, 1989. – 317 p

Додаткові ресурси :

Сайти кафедри теорії та історії світової літератури
<http://www.knlu.edu.ua/struktura/faculties/faculty-of-romance-philology/department-of-theory-and-history-of-world-literature>
http://litdepartment.blogspot.com/p/blog-page_9126.html

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		Форми (та / або методи і технології навчання)	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)
Код	Результат навчання		
6.1.1.	1. засадничі теоретичні тексти, що виносяться на розгляд;	Лекції, семінари, конференції, круглі столи, творчі тижні, наукові проекти,	Усне опитування під час заняття; Програмований контроль;

		конкурси, олімпіади.	Письмове завдання; Індивідуальний науковий проект; Груповий науковий проект; Самостійна робота; Модульна контрольна робота;
6.1.2	зумовленість літературного процесу культурними та суспільно-політичними факторами;	Лекції, семінари, конференції, круглі столи, творчі тижні, наукові проекти, конкурси, олімпіади	Усне опитування під час заняття; Програмований контроль; Письмове завдання;
6.1.3.	Основні теоретичні напрями та школи у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві;		Індивідуальний науковий проект; Груповий науковий проект; Самостійна робота; Модульна контрольна робота;
6.2.1.	аналізувати теоретичні праці з гуманітарних наук у площині їхніх методологічних та ідеологічних підходів;	семінари, круглі столи, творчі тижні, наукові проекти, конкурси, олімпіади, наукові доповіді-презентації.	Письмове завдання; Індивідуальний науковий проект; Груповий науковий проект;
6.2.2.	реферувати літературознавчі праці;		Самостійна робота;
6.2.3.	аналізувати художній твір за обраною методологією; вибудовувати інтерпретаційні моделі;		
6.3.1.	здатність працювати в команді та самостійно;	семінари, круглі столи, творчі тижні, наукові проекти, конкурси, олімпіади, наукові доповіді-презентації.	Письмове завдання; Індивідуальний науковий проект; Груповий науковий проект;
6.3.2	цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність;		Самостійна робота;
6.3.3	презентувати фахівцям і нефахівцям наукову інформацію, ідеї, проблеми та власні думки про прочитаний		

	художній текст чи наукову працю.		
6.4.1.	здатність застосовувати й інтегрувати знання і розуміння інших філологічних дисциплін;	семінари, круглі столи, творчі тижні, наукові проекти, конкурси, олімпіади, наукові доповіді-презентації	Письмове завдання; Індивідуальний науковий проект; Груповий науковий проект; Самостійна робота;
6.4.2.	здатність управляти інформацією з первинних та вторинних інформаційних джерел, серед іншого відтворення інформації через електронний пошук.		

Система оцінювання результатів навчання студентів

Форми та критерії оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. поточний контроль;
2. самостійна робота;
3. модульна контрольна робота

- підсумкове оцінювання залік

- умови допуску до заліку:

- позитивні результати за усні відповіді на практичних заняттях;
- відвідування лекцій;
- самостійна робота, оцінена позитивно;
- модульна контрольна робота, оцінена позитивно.

Організація оцінювання:

Система модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень має такі складники:

Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності студента	Максимальна кількість балів
-----------------------------	-------------------------------------	-----------------------------

Передбачений підсумковий контроль – залік	• Аудиторна та самостійна навчальна робота студента	50
	• Модульна контрольна робота (МКР)	50

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) здійснюється в національній 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять позначаються «0».

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в **рейтинговий бал за роботу протягом семестру** шляхом помноження на **10¹**. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити **50**.

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Модульні контрольні роботи оцінюються в 4-бальній системі («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»)). Ці оцінки трансформуються в **рейтинговий бал за МКР** у такий спосіб:

“відмінно”	– 50 балів;
“добре”	– 40 балів;
“задовільно”	– 30 балів;
“незадовільно”	– 20 балів;
неявка на МКР або відповідь на завдання МКР відсутня	– 0 балів;

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР.

Критерії оцінювання вмій та знань студентів під час аудиторної роботи

“Відмінно” 5 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Прочитання та осмислення художнього та теоретичного матеріалу, винесеного на обговорення; • виконання відповідних усних та письмових завдань; • змістовний, аргументований та цілісний виклад під час відповіді; • активна й присутня участь у роботі впродовж усього семінарського заняття; • засвоєння відповідних літературознавчих термінів та понять та оперування ними під час семінару; • самостійність та творчість мислення; • вміння аналізувати художній текст або його фрагмент,
-------------------------------	--

¹ Наприклад, протягом семестру студент отримав за аудиторну та самостійну роботу такі оцінки: «5», «3», «5», «4», «5», «4». Середня арифметична оцінка становить **4,33**, з округленням до десятої частки – **4,3**. Отриману оцінку множимо на **10**: **4,3x10=43**. Це число є рейтинговим балом студента за роботу протягом семестру.

	враховуючи історико-культурний, світоглядно-естетичний контексти відповідної епохи; визначати жанрову природу та поетикальні особливості поданого художнього тексту.
“Добре” 4 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Прочитання та осмислення художнього та теоретичного матеріалу, винесеного на обговорення; • виконання відповідних усних та письмових завдань; • змістовний, аргументований та цілісний виклад під час відповіді, в якій допускаються певні несуттєві помилки; • активна й присутня участь у роботі впродовж більшої частини семінарського заняття; • засвоєння відповідних літературознавчих термінів та понять та оперування ними під час семінару; • вміння аналізувати художній текст або його фрагмент, враховуючи історико-культурний, світоглядно-естетичний контексти відповідної епохи; визначати жанрову природу та поетикальні особливості поданого художнього тексту. Допускаються певні несуттєві помилки.
“Задовільно” 3 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Прочитання обов’язкового художнього та теоретичного матеріалів; • виконання відповідних письмових завдань; • відповідь репродуктивного характеру; • відсутність цілісної та аргументованої відповіді на запитання; відповідь у формі доповнення.
“Незадовільно” 2 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Незнання обов’язкового художнього та теоретичного матеріалів; • невиконання відповідних письмових завдань; • нездатність дати відповідь репродуктивного характеру на поставленні запитання.
0 балів	Відсутність на семінарі без його подальшого відпрацювання.

Критерії оцінювання самостійної письмової роботи

“Відмінно” 5 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Повне розкриття теми, що засвідчує високий рівень осмислення відповідного художнього та теоретичного матеріалів; • самостійність мислення; • логічний, аргументований та грамотний виклад; • належне оформлення роботи; • вчасне подання роботи (пізніше подання роботи допускається у випадку хвороби. Копія довідки здається разом з самостійною роботою).
“Добре” 4 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Розкриття теми, що засвідчує належний рівень осмислення відповідного художнього та теоретичного матеріалів. Допускаються певні неточності; • логічний, аргументований та грамотний виклад. Допускаються певні неточності; • належне оформлення роботи;

	<ul style="list-style-type: none"> вчасне подання роботи (пізніше подання роботи допускається у випадку хвороби. Копія довідки здається разом з самостійною роботою).
“Задовільно” 3 бали	<ul style="list-style-type: none"> Часткове розкриття теми; домінування реферативної інформації та цитат над самостійним аналізом художнього тексту; нелогічний та неграмотний виклад; некоректне оформлення; вчасне подання роботи (пізніше подання роботи допускається у випадку хвороби. Копія довідки здається разом з самостійною роботою).
“Незадовільно” 2 бали	<ul style="list-style-type: none"> Нерозкриття теми з урахуванням відповідного художнього та теоретичного матеріалів; несамостійне виконання роботи (списування у колег, з інтернету, підручників тощо); невчасне подання роботи без поважної причини, засвідченої офіційною довідкою.
0 балів	Самостійну роботу не подано.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

50-45 балів	<ul style="list-style-type: none"> Знання художніх текстів, винесених для обов’язкового прочитання; вичерпна відповідь на історико-теоретичне запитання; вміння аналізувати художній текст або його фрагмент, враховуючи історико-культурний та світоглядно-естетичний контексти відповідної епохи; визначення жанрової природи та поетикальних особливостей поданого художнього тексту; оперування відповідними літературознавчими термінами та поняттями; змістовний, аргументований та грамотний виклад; самостійність виконання.
44-38 балів	<ul style="list-style-type: none"> Знання художніх текстів, винесених для обов’язкового прочитання; грунтовна відповідь на історико-теоретичне запитання. Допускаються певні несуттєві помилки; вміння аналізувати художній текст або його фрагмент, враховуючи історико-культурний та світоглядно-естетичний контексти відповідної епохи. Допускаються певні несуттєві помилки; визначення жанрової природи та поетикальних особливостей поданого художнього тексту. Допускаються певні несуттєві помилки; оперування відповідними літературознавчими термінами та поняттями; змістовний, аргументований та грамотний виклад; самостійність виконання.

37-33 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Знання художніх текстів, винесених для обов'язкового прочитання; • часткова відповідь на історико-теоретичне запитання; • поверховий аналіз художнього тексту або його фрагменту з недостатнім висвітленням історико-культурного та світоглядно-естетичного контекстів відповідної епохи; • визначення жанрової природи поданого тексту; • часткове оперування відповідними літературознавчими термінами та поняттями; • самостійність виконання.
32 і нижче балів	<ul style="list-style-type: none"> • Незнання художніх текстів, винесених для обов'язкового прочитання; • відсутність відповіді або неправильна відповідь на історико-теоретичне запитання; • відсутній або неправильний аналіз художнього тексту; • відсутність або неправильне визначення жанрової природи поданого тексту; • несамотійність виконання (списування).
0 балів	Неявка на МКР або відповідь на завдання МКР відсутня

Залік

Відмітка про залік у національній шкалі («зараховано», «не зараховано») та оцінка в шкалі ЄКТС виставляється на підставі семестрового рейтингового бала студента таким чином:

90 – 100 балів	–	A
82 – 89 балів	–	B
75 – 81 бал	–	C
66 – 74 бали	–	D
60 – 65 бали	–	E
59 балів і нижче	–	FX.

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал **60 і вище**, отримують відмітку про залік «**зараховано**» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.

Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється відмітка про залік «**зараховано**» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **E** та бал **60**. Якщо студент під час заліку отримав відмітку про залік «**не зараховано**», то йому в залікову відомість виставляється відмітка про залік «**не зараховано**» в національній шкалі, оцінка **FX** – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Критерії оцінювання знань та вмінь студента під час заліку

“Зараховано”	<ul style="list-style-type: none"> • Знання художніх текстів, винесених для обов'язкового прочитання; • повна або часткова відповідь на історико-теоретичне запитання; • вміння аналізувати художній текст або його фрагмент, висвітлюючи історико-культурний та світоглядно-естетичний контексти відповідної епохи. Допускаються певні несуттєві помилки; • визначення жанрової природи поданого тексту;
---------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • часткове оперування відповідними літературознавчими термінами та поняттями; • самостійність відповіді.
“Не зараховано”	<ul style="list-style-type: none"> • Незнання художніх текстів, винесених для обов’язкового прочитання; • відсутність відповіді на історико-теоретичне запитання; • невміння аналізувати художній текст або його фрагмент, висвітлюючи історико-культурний та світоглядно-естетичний контексти відповідної епохи; • невміння визначити жанрову природу поданого тексту; • неволодіння відповідними літературознавчими термінами та поняттями; • несамотійність відповіді.

8.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно	90 – 100
Добре	75 – 89
Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59